

Zajímavá a vzácná ornitologická pozorování v jižních Čechách v letech 2012–2013

Interesting and rare ornithological records in South Bohemia in 2012–2013

Vojtěch Kubelka (ed.)¹⁾

Abstract: Interesting and rare ornithological records describe the occurrence of bird species in the region of South Bohemia in detail. It is an extension for the records regularly compiled as the Fauna records of members of the South Bohemian Ornithological Club. The aim of the interesting and rare ornithological records is to publish descriptions of extremely rare birds occurrence or unusually high numbers of individuals of some particular rare species, especially massive migration or winter irruption. The migration of Red-throated Diver (*Gavia stellata*) and Black-throated Diver (*Gavia arctica*) in autumn 2013, the observation of Sociable Lapwing (*Vanellus gregarius*) in the spring 2012, the migration of Golden Plover (*Pluvialis apricaria*) in the spring 2013, the breeding of Short-eared Owl (*Asio flammeus*) at Zbudovská blata in 2012 and the Bohemian Waxwing (*Bombicilla garrulus*) irruption in winter 2012/2013 are covered in this article. Previous records or the normal pattern of species occurrence are discussed in the species commentaries. Situations are put in the context of the Czech Republic or Europe region in appropriate cases.

Key words: Black-throated Diver, Bohemian Waxwing, Golden Plover, rare ornithological records, Red-throated Diver, Short-eared Owl, Sociable Lapwing, South Bohemia.

Abstrakt: Zajímavá a vzácná ornitologická pozorování představují podrobněji komentovaný výskyt ptačích druhů na území jižních Čech. Jedná se o doplňující a rozšiřující informace k pravidelně sestavovaným Faunistickým pozorováním členů Jihočeského ornitologického klubu. Předmětem zájmu Zajímavých a vzácných ornitologických pozorování jsou aktuální popisy výskytu velmi vzácných ptačích druhů nebo zaznamenání extrémně vysokého počtu jedinců určitého druhu, zpravidla početný průtah či zimování. V tomto článku je podrobněji zpracován průtah potáplic severních (*Gavia arctica*) a potáplic malých (*Gavia stellata*) na podzim 2013, pozorování keptušky stepní (*Vanellus gregarius*) na jaře 2012, průtah kulíků zlatých (*Pluvialis apricaria*) na jaře 2013, hnízdění kalousů pustovek (*Asio flammeus*) na Zbudovských blatech v roce 2012 a zimování brkoslavů severních (*Bombicilla garrulus*) v zimě 2012/2013. V rámci komentářů k jednotlivým druhům jsou uvedeny dřívější záznamy nebo charakter výskytu druhu v jižních Čechách, případně je situace diskutována v celorepublikovém či evropském kontextu.

Klíčová slova: *Asio flammeus*, *Bombicilla garrulus*, *Gavia arctica*, *Gavia stellata*, jižní Čechy, *Pluvialis apricaria*, *Vanellus gregarius*, výjimečné ornitologické záznamy.

1) Katedra ekologie, Přírodovědecká fakulta UK, Viničná 7, CZ – 128 44, Praha 2, e-mail: kubelkav@gmail.com

Úvod

Po úspěšné publikaci členů Jihočeského ornitologického klubu: Ptáci v kulturní krajině II, jako supplementa Sborníku Jihočeského muzea v Českých Budějovicích v roce 2012, se nám naskytla možnost v tomto recenzovaném periodiku pravidelně publikovat zajímavá ornitologická pozorování, podobně jak tomu již řadu let činí botanici (např. Lepší & Lepší 2012, 2013). Výbor Jihočeského ornitologického klubu (dále JOK) tuto příležitost přijal. Zajímavá a vzácná ornitologická pozorování představují podrobněji komentovaný výskyt ptačích druhů na území jižních Čech (dále JČ), aktuálním území Jihočeského kraje. Jedná se o doplňující a rozšiřující informace k pravidelně sestavovaným Faunistickým pozorováním členů Jihočeského ornitologického klubu (dále FP JOK), která jsou zpravidla dvakrát ročně sestavována již od roku 1976.

Cílem Zajímavých a vzácných ornitologických pozorování je pravidelně zpracovávat, podrobněji popsat a zasadit do kontextu výskytu nových druhů ptáků pro JČ, zjištění extrémně vzácných druhů ptáků (např. méně než 10 existujících záznamů na území JČ, dříve hojnější, ale v současnosti vymizelé druhy), dále druhy s rekordními počty záznamů či počty zjištěných jedinců za určité období (zejména masivní průtah, zimní invaze, hnízdění ve vysokém počtu), výskyt druhu v neobvyklou roční dobu (např. záznam subsaharského migranta v zimě) nebo v nezvyklém biotopu, ale například i případ zahnízdění druhu, který doposud v JČ nehnízdil apod. Odstavcům podrobně zpracovaných druhů předchází stručné shrnutí nejvýznamnějších zajímavostí za uplynulé období.

Metodika

Jednotlivé údaje pocházejí z různých zdrojů, které jsou vždy se jménem autora uvedeny u příslušného pozorování v textu, případně v souhrnných tabulkách pozorování. Při shromažďování informací o vzácných druzích jsou vždy využita příslušná FP JOK (pro kompletní pokrytí kalendářního roku jarní a podzimní FP JOK téhož roku, stejně jako jarní FP JOK následujícího roku) a všechna pozorování poskytnutá pro kartotéku JOK, případně další aktuální publikace ornitologických záznamů, databáze ornitologických pozorování České společnosti ornitologické (www.birds.cz) a osobně poskytnuté záznamy jednotlivých pozorovatelů. Informace o počtu doposud zjištěných záznamů vzácných druhů v JČ, stejně jako jejich nejvyšší zjištěné početnosti se opírají zejména o téměř dokončenou (v seznamu literatury neuvedenou) publikaci, komplexně shrnující data o avifauně JČ (Kloubec et al. in prep.). Přes pečlivé studium všech současně dostupných literárních pramenů je zřejmé, že některé historické záznamy mohou být zmíněny v dosud nedostupných zdrojích. Proto je potřeba zejména u počtů zjištění vzácných druhů v JČ brát ohled na určitou míru nejistoty, týkající se zejména celkového počtu historických záznamů a počty zjištění hodnotit jako minimální.

FP JOK, dostupná na adrese: <http://www.muzeumcb.cz/spolky-a-kluby/jihocesky-ornitologicky-klub/faunisticka-pozorovani-jihoceskeho-ornitologickeho-klubu/>, jsou pravidelně zveřejňována na jaře a na podzim po členské schůzi, v textu citována jsou zjednodušenou formou (např. FP JOK 2012/2). Zkráceně je v textu citována rovněž databáze pozorování ptáků České společnosti ornitologické (ČSO) odkazem (www.birds.cz) i přehled akceptovaných pozorování Faunistické komise ČSO (www.fkcs.o.cz). Pokud pozorování druhu podléhá schvalování Faunistickou komisí, je informace o zaslání k posouzení, případně schválení pozorování na příslušném místě uvedena. Některé aktuální informace poskytl J. Šírek (in litt.), člen Faunistické komise ČSO. Tyto tři nejčastěji používané zdroje jsou rovněž součástí seznamu literatury. Další, zpravidla jednou využitá a zahraniční internetové databáze pozorování ptáků, jsou již citovány klasickým způsobem. Pokud

pochází záznam z více zdrojů, je upřednostňována citace FP JOK. Některá pozorování, u kterých jsou citována FP JOK, jsou k dispozici současně v databázi ČSO (www.birds.cz), případně byla později využita v dalších publikacích (např. Zprávy ČSO). V souhrnných tabulkách jsou z důvodu přehlednosti uvedeni nanejvýše dva autoři pozorování, všechny pozorovatele je možno dohledat v původním zdroji. Při souhrnné citaci více pozorování najednou nejsou jednotliví autoři vypisováni. Některé informace k pozorování byly doplněny autorem až přímo na přání editora, tudíž nejsou k dispozici v původním zdroji.

Jsou využívány následující zkratky: ad. = dospělý jedinec, ex. = exemplář (jedinec), F = samice, juv. = mladý vzletný, ale nedospělý jedinec, FK = Faunistická komise ČSO, KS NM = Kroužkovací stanice Národního muzea, M = samec, PŠ = prostý šat, SŠ = svatební šat, SVOB = Skupina pro výzkum a ochranu bahňáků v ČR, pracovní skupina ČSO, v. n. = vodní nádrž.

Výběr konkrétních pozorování do souhrnného odstavce zajímavostí a vzácností se řídí posláním Zajímavých a vzácných ornitologických pozorování z jižních Čech, o zahrnutí konkrétních záznamů však rozhoduje editor na základě individuálního posouzení. Druhy jsou řazeny taxonomicky podle BOU (2013).

Zajímavosti a vzácnosti v letech 2012–2013

Dne 3. 3. 2013 pozorovali P. Albert a další na Starohaklovském rybníce na Českobudějovicku 1 ex. **bernešky rudokrké** (*Branta ruficollis*) společně s husami, později i na pastvě (FP JOK 2013/1). Na rozdíl od několika pozorování v posledních 10 letech (FP JOK 2005/2, 2007/2, 2008/2, 2009/1) se v tomto případě pravděpodobně jednalo o divokého ptáka, přestože možnost úniku ze zajetí není možné vyloučit.

Lžičák pestrý (*Anas clypeata*) se na podzimním průtahu objevuje v JČ v počtu až několika set jedinců (Macháček et al. 2008, Pykal in Kloubec et al. in prep.). Dne 28. 10. 2013 byl na Zábzlatském rybníce na Třeboňsku zjištěn rekordní počet 1 750 ex. lžičáků (L. Schröpfer a další, www.birds.cz). Do té doby bylo nejvíce lžičáků (1 103 ex.) napočítáno 27. 9. 2001 na Bošileckém rybníce na Třeboňsku (J. Ševčík, publikováno in Hora et al. 2010).

Dne 19. 10. 2013 pozorovali účastníci exkurze JOK na rybníce Dvořiště na Třeboňsku 1 ex. **turpana černého** (*Melanitta nigra*), zřejmě samce v první zimě (FP JOK 2014/1). Tento druh byl v JČ od roku 2000 doposud zjištěn pouze dvakrát – v letech 2002 a 2010 (M. Frencl, FP JOK 2003/1, FP JOK 2010/1).

Pelikán (*Pelecanus* sp.) byl pozorován 17. 10. 2012 na Obecním rybníku u Kunžaku na Jindřichohradecku, okolnosti pozorování však nedovolily jednoznačné druhové určení (J. Vrba a H. Šantrůčková, www.birds.cz). Pozorování doposud nebylo zasláno FK (J. Šírek in litt.). Pelikán se v JČ objevuje velmi vzácně, poslední záznam pelikána bílého (*Pelecanus onocrotalus*) pochází z roku 2001 (J. Bureš a B. Kloubec, FP JOK 2001/2).

Od 3. 5. až do července se na Vrbenských rybnících u Českých Budějovic a širším okolí pohybovali 2 ad. (pravděpodobně pár) **ibise hnědého** (*Plegadis falcinellus*). Podrobnosti pozorování již byly publikovány, nebyly zjištěny žádné náznaky hnízdních projevů (Kubelka 2012a). Později byla další pozorování těchto jedinců zveřejněna jinde (FP JOK 2013/2, www.birds.cz). V rámci JČ nebylo od roku 2000 zaznamenáno jiné pozorování (FP JOK, www.birds.cz) a letní pozorování je nezvyklé v rámci celé ČR (Hudec 1994).

Dne 23. 11. 2012 pozoroval M. Frencl na rybníce Bezdrev na Českobudějovicku 4 ex. **potápky žlutorohé** (*Podiceps auritus*) v prostém šatě (FP JOK 2013/1). Jedná se o nezvykle vysoký počet jedinců, doposud bylo v JČ zjištěno nejvíce 5 ex. pohromadě 25. 4. 2003, rovněž na rybníce Bezdrev (M. Frencl, FP JOK 2003/2). Tento druh (1 ad. SŠ) zjistil J. Vlček 29. 4. 2013 na nečekaném místě, na Vltavě 150 m pod soutokem s Malší přímo v centru Českých Budějovic (www.birds.cz).

Dne 16. 8. 2012 pozoroval M. Frencl na sloupu elektrického vedení u Velkých Nepodřic na Písecku 1 ex. **orlíka krátkoprstého** (*Circaetus gallicus*). Pozorování bylo schváleno FK pod číslem 69/2012 (www.fkcs.cz). O rok později rovněž na Písecku fotografoval 1 ex. orlíka krátkoprstého M. Felbáb dne 10. 8. 2013 u rybníka Markovec (www.birds.cz). Pozorování bylo schváleno FK pod číslem 77/2013 (J. Šírek in litt.).

Dne 19. 5. 2013 pozorovali R. Lučan a další 1 ex. **káně bělochvosté** (*Buteo rufinus*) při přeletu NPR Ruda u Veselí nad Lužnicí (www.birds.cz). Pozorování však doposud nebylo poskytnuto FK k posouzení (J. Šírek in litt.).

Od 16. 2. 2013 se 1 ex. **sokola stěhovavého** (*Falco peregrinus*) zdržoval v centru Českých Budějovic, pravidelně odpočíval na hotelu Clarion (bývalý hotel Gomel). Z iniciativy J. Závořy byla vyvěšena vhodná budka, která však doposud nebyla sokolem využita. Sokol byl při odpočinku a trhání kořisti na hotelu pozorován v průběhu celého roku 2013, dva jedinci však nebyli zjištěni (FP JOK 2013, www.birds.cz).

V roce 2012 byly u Deštné na Jindřichohradecku pozorovány hned dva v JČ vzácné druhy dravců: 18. 7. 1 ex. **orla skalního** (*Aquila chrysaetos*) a 5. 9. 3 ex. **rarooha velkého** (*Falco cherrug*) při lovu (J. Veselý a další, www.birds.cz).

Pisila čáponohá (*Himantopus himantopus*) hnízдила v roce 2012 v JČ na třech místech. Na Novém Vrbenském rybníce (Bažině) v PR Vrbenské rybníky byla 3–4 hnízda (mláďata se však vylíhla jen na jednom z nich a vzletnosti zřejmě nedosáhlo žádné). Další pár hnízdil (zřejmě neúspěšně) na odkališti MAPE u Mydlovar na Českobudějovicku a jeden pár s nevzletnými mláďaty ve stáří asi tří týdnů byl pozorován na Farském rybníce u Novosedel nad Nežárkou na Třeboňsku (Kubelka 2012a). Jedná se o nejvyšší počet hnízdění zjištěných v JČ v jednom roce – předtím pisily v JČ prokazatelně hnízдили pouze v letech 1997, 2007 a 2008 (F. Vitek, Zprávy ČSO 1998, 46: 32, Kubelka & Pykal 2012). V roce 2013 pisily v JČ nehnízдили, ale byl zjištěn vůbec nejvyšší počet ptáků, dne 30. 4. 2013 pozoroval A. Marek 19 ad. na rybníce Koclířov na Třeboňsku, ptáci však z lokality rychle zmizeli (www.birds.cz). Jedná se o jeden z nejvyšších zaznamenaných počtů v ČR (Hudec & Šťastný 2005, www.birds.cz). V JČ bylo doposud nejvíce zjištěno 18 ex. včetně mláďat, případně 12 ad. (Kubelka & Pykal 2012).

Pro **tenkozobce opačného** (*Recurvirostra avosetta*) byl rok 2012 z hlediska počtu hnízdících párů rovněž výjimečný. Na rybníce Vyšatov u Českých Budějovic zahrnily čtyři páry a mláďata se vylíhla nejméně na dvou hnízdech, údaje o dosažení vzletnosti však nejsou známy (FP JOK 2012/2). Tenkozobec hnízdi v JČ o něco častěji než pisila, avšak čtyři hnízda na lokalitě byla v minulosti zjištěna pouze jednou (Hora et al. 2010, Kubelka & Pykal 2012, FP JOK).

Dne 19. 4. 2012 na zvláčeném poli u Plástovic na Českobudějovicku sledoval V. Kubelka 26 ex. **kolihy malé** (*Numenius phaeopus*) při sběru potravy (FP JOK 2012/2). Jedná se o nejvyšší zjištěný počet druhu v JČ (Kubelka in Kloubec et al. in prep., FP JOK, www.birds.cz) a jeden z nejvyšších v celé ČR (Hudec & Šťastný 2005, www.birds.cz).

Dne 14. 5. 2012 pozorovali J. Vaněk a další 1 ad. **jespáčka ploskozobého** (*Limicola falcinellus*) na rybníce Vyšatov u Českých Budějovic (www.birds.cz). Pozorování bylo schváleno FK pod číslem 4/2013 (www.fkcso.cz) a jedná se zřejmě teprve o šesté zjištění druhu v JČ (Kubelka in Kloubec et al. in prep., FP JOK, www.birds.cz).

Rybák malý (*Sterna albifrons*) byl zjištěn 19. 6. 2012 na rybníce Velký Potočný u Kestřan na Písecku (M. Frencl, FP JOK 2012/2), 2 ex. se zdržovaly na rybníce Velký Tisý (J. Hora in litt.) a 8. 9. 2013 byli pozorováni 3 ex. na rybníce Dehtář na Českobudějovicku (J. Vlček, www.birds.cz).

Ve dnech 22.–24. 11. 2012 pozorovali postupně R. Lučan, P. Albert a Mar. Šálek 1 ad. **racka tříprstého** (*Rissa tridactyla*) v zimním šatu na rybníce Bezdrev na Českobudějovicku (FP JOK 2013/1, www.birds.cz). Pozorování bylo schváleno FK pod číslem 99/2013 (J. Šírek in litt.). Záznam dobře odpovídá hromadnějšímu výskytu druhu i v jiných částech v ČR na podzim 2012 (www.birds.cz).

Masivní podzimní průtah potáplíc severních a potáplíc malých v roce 2013

Potáplice severní (*Gavia arctica*) i potáplice malá (*Gavia stellata*) hnízdí v boreálním a arktickém pásmu Evropy i Ruska a jejich hlavní zimoviště se nacházejí v příbřežních vodách Severního, Baltského, Černého, Kaspického a Středozemního moře, ale v menším množství zimují i na vnitrozemských vodních plochách (Cramp & Simmons 1977, Cepák 2008). Oba druhy patří k pravidelným, ale málo početným hostům v ČR v průběhu jarní i podzimní migrace a lze je nejčastěji zastihnout na rozsáhlejších vodních plochách na podzim v měsíci listopadu (Hudec 1994). Výskyt obou druhů v JČ v letech 1979–2009 popsal Frencl (2012). Potáplice severní byla během sledovaných třiceti let zjištěna 131× v celkovém počtu 941 ex. a potáplice malá 12× v celkovém počtu 35 ex. Podrobný souhrn výskytu obou druhů v JČ do roku 2012 podává Cepák (in Kloubec et al. in prep.). Oba druhy se vyskytují nejčastěji jednotlivě, zřídka kdy ve větších uskupeních. Doposud nejvíce potáplíc severních pohromadě v ČR (144 ex.) bylo pozorováno dne 14. 11. 2008 na rybníce Řežabinec na Písecku (K. Pecl in Frencl 2012). Maximum u potáplice malé v ČR bylo zjištěno na Moravě, ale nejvyšší počet v JČ byl zaznamenán na jarním průtahu: 13. 3. 1966, 16 ex. na Horusickém rybníce na Třeboňsku (Hudec 1994). Cílem tohoto příspěvku je podrobněji popsat extrémně intenzivní průtah obou druhů potáplíc v JČ na konci listopadu 2013 a tuto neobvyklou situaci zasadit do klimatického kontextu a průtahu potáplíc v jiných částech Evropy.

Pouze na podzim roku 2013 bylo v JČ zaznamenáno 29 pozorování min. 430 ex. potáplice severní a 12 pozorování min. 13 ex. potáplice malé. Do tohoto souhrnu počtu jedinců nejsou zahrnuty s největší pravděpodobností opakované záznamy těch samých jedinců (výskyt jedince na lokalitě kontinuálně několik dní, pravděpodobná pozorování částí velkého hejna potáplíc do několika dní po 24. 11. 2013), ale v celkové tabulce jsou uvedeny (Apendix 1, 2).

Větší hejno potáplíc severních (19 ex.) se objevilo na Písecku již koncem října. Následovaly obvyklé počty jednotlivců nebo malých skupinek (u potáplice severní). Až do 24. 11. 2013 nic nenasvědčovalo tomu, že by měl být podzim 2013 z hlediska průtahu potáplíc v JČ něčím výjimečným. Tento den však bylo krátce po poledni na rybníku Řežabinec zjištěno 88 ex. potáplíc severních a dvě potáplice malé. Potáplice přilétly v několika hejnech a společně v těsném uskupení

plavali po rybníce (obr. 1 v barevné příloze 16). Ptáci z rybníka Řežabinec odpoledne opět odlétli a možná se jedná o jedince, kteří byli večer zaznamenáni na rybníku Volešek, případně Dehtář na Českobudějovicku. Shodou okolností byly zároveň sledovány oba rybníky, takže lze s jistotou tvrdit, že večer 24. 11. 2013 bylo v JČ více jak 404 potáplic severních a 11 potáplic malých. Na Dehtáři v průběhu večera potáplic přibývalo, evidentně přiletovali další ptáci (podle opakovaného sčítání velkého uskupení potáplic). Potáplice severní plavaly ve dvou těsných hejnech vprostřed západní části rybníka, občas lovil, opakovaně přeletovaly a byla u nich znát jistá míra nervozity. Jednalo se o mladé jedince i dospělé ptáky v prostém šatu. Počet 348 ex. je minimální a konečný počet nocujících ptáků mohl být ještě vyšší (někteří ptáci mohli přilétat i během stmívání). Mírně stranou od potáplic severních plavaly samostatně potáplice malé.

Dne 25. 11. brzy ráno ještě za šera byl na rybníce Dehtář zjištěn odlet hejna necelé stovky potáplic, pravděpodobně zbytek velkého uskupení potáplic severních. Dopoledne na rybníce zůstala jedna potáplice severní a dvě potáplice malé. Během dne řada ornitologů zkontrolovala velké množství vodních ploch v JČ: na Českobudějovicku V. Kubelka a další (rybníky Posměch, Beranov, Kamenný v Záboří, Bezdrev, Horní Machovec, Vyšatov, Zlivský rybník a Mlýnský rybník u Čejkovic), Mar. Šálek a další (rybníky Volešek, Oblanov, Nová, Černá, Březovec, Blatec u Dívčic, Vlhavský rybník a Zbudovský rybník), na Třeboňsku Mar. Šálek a další (Horusický rybník, Bošilecký rybník, Záblatý rybník a rybníky Koclířov, Velký Tisý, Rožmberk, Káňov), J. Bureš a další (rybníky Káňov, Velký Tisý, Koclířov, Dvořiště, Rožmberk, Záblatý rybník, Horusický rybník, Horusická pískovna, Vlkovský rybník, Nadějská rybníční soustava), v okolí Sezimova Ústí V. Vták (rybníky Jezero, Starý Kravín, Nový Kravín), na Nohohradsku J. Pykal a T. Bodnár (Žárský rybník, Byňovský rybník a rybník Jakule), na Šumavě M. Frencl (v. n. Lipno, v. n. Lipno II). Hromadné pátrání se však setkalo s malým úspěchem a bylo zaznamenáno pouze několik potáplic (Apendix 1, 2). Nicméně v odpoledních hodinách byla opět necelá stovka potáplic severních zjištěna na rybníku Řežabinec. Otázkou zůstává, zdali se jednalo o poslední hejno z rybníka Dehtář, nebo o nové ptáky, kteří přiletěli ze severu. Vzhledem ke shodné velikosti hejna, detailnímu zmapování jihočeských lokalit a absenci masivního průtahu potáplic v okolních regionech je pravděpodobnější spíše první varianta. Následující den za rozednění byl rybník Řežabinec opět bez potáplic (F. Pochmon in litt.). Ve dnech 26. a 27. 11. 2013 byla zkontrolována ještě řada vodních ploch a opět byly zaznamenány dvě skupiny desítek potáplic, pravděpodobně zbytky velkého rozptýleného hejna. Poslední potáplice byly zjištěny začátkem prosince na Táborsku (Apendix 1, 2).

Silný průtah obou druhů potáplic byl pravděpodobně spojen s meteorologickými podmínkami na shromaždištích lokalizovaných v Severním a Baltském moři. Během 23. 11. 2013 se do střední Evropy nasouvala brázda nízkého tlaku s centrem nad Špicberkami (Grónské a Barentsovo moře), jež doprovázelo studené severní proudění (Wetterzentrale 2014). Právě tyto podmínky mohly vést k „zvednutí“ velkých hejn potáplic z jejich severních shromaždišť. Zajímavým faktem ale zůstává, že v dostupných ornitologických databázích z okolních států nebyl zjištěn žádný výrazný průtah obou druhů. Například na Slovensku byl během 24. 11. 2013 zaznamenán výskyt jednoho jedince potáplice severní ze třech lokalit (Birding Slovakia 2014), v Maďarsku jeden a tři jedinci ze dvou lokalit (Pest Környéki Madarász Kör 2014) a z Polska hejno devíti jedinců na Gočalkovickém jezeru, které se nachází dvacet kilometrů severovýchodně od Karviné (Ptasia Poczta Pantoflowa 2014). Podobně v ČR mimo JČ nebylo ve druhé polovině listopadu zjištěno pohromadě více jak čtyři potáplice severní a dvě potáplice malé (www.birds.cz) a to např. dne 25. 11. 2013 bylo na Plzeňsku zkontrolováno 30 vodních ploch bez zjištění výskytu potáplic (L. Schröpfer in litt.).

Na podzim (zejména v listopadu) 2013 protáhlo v JČ min. 430 ex. potáplice severní a min. 13 ex. potáplice malé. Masivní a rychlý průtah proběhl zřejmě 24. 11. 2013, po následující tři dny byly při

intenzivním monitoringu vodních ploch zjištěny pravděpodobně zbytky tohoto velkého uskupení potáplic. Zjištěná pozorování dobře odpovídají nejčastější době výskytu obou druhů v ČR (Hudec 1994). V rámci JČ tyto hodnoty výrazně převyšují normální výskyty v jednotlivých regionech kraje, zpravidla omezené na jednotlivce a malé skupinky jedinců (Bureš et al. 1995, Kloubec & Klimeš 1995, Brandl et al. 2002, Fišer 2006, Bürger et al. 2009, Frencl 2012, Kubelka 2012b, Vondrka 2012). Z důvodu výskytu rozsáhlých vodních ploch představují JČ tradičně významný region pro výskyt potáplic v ČR (Hudec 1994): již z roku 1843 pochází nekonkrétní záznam o několika set potáplicích, zdržujících se v říjnu do zámru na rybníce Bezdrev a 5. 12. 1987 se zdržovalo na rybníce Volešek a Dehtář 110 ex., ale pozorování min. 348 ex. potáplice severní pohromadě na jedné lokalitě představuje více jak dvojnásobné navýšení předchozího zaznamenaného rekordního počtu jak v JČ, tak v ČR.

Zjištění popsaného masivního průtahu potáplic dobře zapadá do kontextu klimatických podmínek v severní Evropě, nicméně v okolních regionech ČR, ani v sousedních státech nebyly podobné koncentrace potáplic koncem listopadu 2013 zjištěny. Protože tah a přesuny potáplic probíhají zřejmě hlavně v noci (Cramp & Simmons 1977, del Hoyo 1992), nemusely být jinde protahující potáplice zaznamenány. Můžeme pouze spekulovat o tom, zdali více jak čtyři stovky potáplic přiletěly ze severu společně, nebo se až v JČ shodou okolností sešlo před setměním 24. 11. 2013 několik menších hejn. Částečně v rozporu s názorem nočního tahu se zdá být situace v JČ, kde se většina potáplic sletěla „na nocování“ na velké rybníky a v tahu, případně potulce, pokračovala až druhý den ráno. To se však týká jen části velkého hejna z rybníka Dehtář a většina ptáků z rybníka Dehtář i Volešek mohla v tahu pokračovat již během noci. Velká hejna potáplic byla zpravidla kompaktní, neklidná a na lokalitě se nezdržela dlouho.

Vojtěch Kubelka & Martin Šálek

Jarní průtah kulíka zlatého v roce 2013

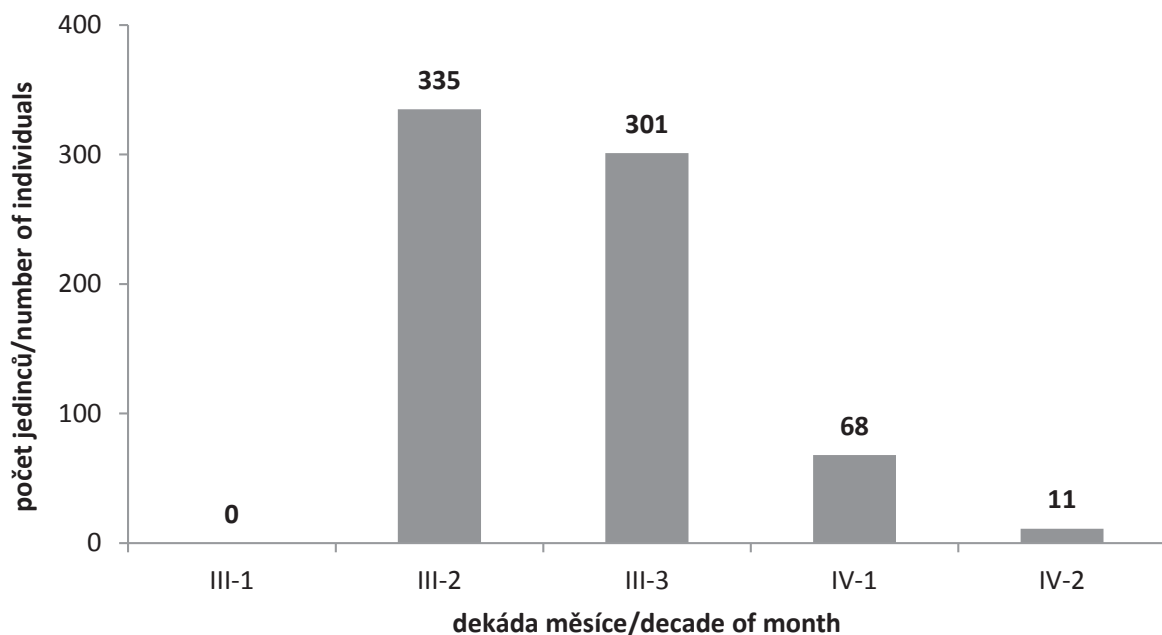
Kulík zlatý (*Pluvialis apricaria*) je druh hnízdící v tundrách a náhorních vřesovištích celé Euroasie a pravidelně na jaře i na podzim protahuje střední Evropu (Cramp & Simmons 1983, Delany et al. 2009). Nejinak je tomu i v ČR, kde kulíci zlatí protahují nejčastěji v březnu až dubnu a poté v říjnu až listopadu (Hudec & Šťastný 2005). Výskyt kulíka zlatého v JČ do roku 2012 podrobně shrnuje Kubelka (in Kloubec et al. in prep.). Z JČ pochází zpravidla do 10 záznamů kulíků zlatých ročně (FP JOK, www.birds.cz), ale rok 2013 byl výjimečný. Cílem tohoto příspěvku je podrobněji popsat silný jarní průtah kulíka zlatého v roce 2013.

V březnu a dubnu 2013 bylo v JČ ve 32 záznamech zjištěno 777 ex. kulíka zlatého – včetně zřejmě opakovaně pozorovaných jedinců (Appendix 3). První ptáci byli pozorováni 10. 3., následně z 10 dní (13.–23. 3.) pochází 81 % všech jarních záznamů a 85 % všech pozorovaných jedinců. V dubnu byli kulíci zlatí zjištěni čtyřikrát. Průtah spadá do obvyklé periody maxima jarního průtahu v ČR i v JČ (Hudec & Šťastný 2005, Kubelka in Kloubec et al. in prep.). Nejvíce kulíků bylo zjištěno 23. 3. u Radomilické mokřiny – min. 100 ex. Jedná se o třetí nejvyšší zjištěný počet v JČ, dříve bylo pozorováno 123 a 113 ex. (Kubelka in Kloubec et al. in prep.).

Kulíci zlatí nebyli vůbec zjištěni na upuštěných rybnících, odkud z jara zpravidla pochází 30 % pozorování (Kubelka in Kloubec et al. in prep.). Po srážkově bohaté zimě však obnažená dna rybníků nebyla téměř k dispozici, naopak mokřiny v zemědělské krajině byly velmi běžné. Kulíci byli 16× (57 % pozorování) zjištěni na loukách, 10× na polích (36 % pozorování, popsány byly plodiny řepka a ozim i prostředí oraniště), jednou na pastvině a jednou v mokřadu (celkové n = 28 pozorování, vynechána jsou pozorování ze stejné lokality ve stejný den).

Silný průtah kulíků zlatých v JČ byl zřejmě způsoben neobvyklou klimatickou situací, zvláště silnými mrazy ke konci března roku 2013, kdy v celé ČR stejně jako v JČ průměrná měsíční teplota zůstala pod bodem mrazu a celý měsíc byl přibližně o 3 °C chladnější než je hodnota dlouhodobého březnového průměru (ČHMÚ 2013). Na severu bylo ještě chladněji a kulíci zlatí zřejmě museli svou jarní migraci zpomalit, případně na několik dní úplně zastavit. Již pouhou spekulací zůstává, zdali se v JČ během 10 dní (13.–23. 3.) zdržovalo několik set kulíků zlatých, kteří byli opakovaně pozorováni, nebo zda šlo o různá tahová hejna. Možná chladnější klimatická situace přiměla táhnoucí hejna kulíků, která by normálně pouze nad územím ČR prolétla, u nás vůbec zastavit, a tím zvýšit počet kulíků zaznamenaných v JČ. Svou roli mohly hrát určitě obě možnosti, ale dynamické změny početnosti kulíků na jednotlivých lokalitách svědčí spíše pro druhou variantu.

Vojtěch Kubelka

Obr. 1 – Průtah kulíka zlatého (*Pluvialis apricaria*) v jižních Čechách na jaře 2013. Zpracováno na základě dat faunistické databáze ČSO (www.birds.cz) a záznamů faunistických pozorování Jihočeského ornitologického klubu (FP JOK 2013). Nad sloupcem je vždy uveden souhrnný počet jedinců pro danou dekádu (celkové $n = 715$ ex.). Pokud z jedné lokality ve stejný den pocházelo více záznamů, v grafu je uveden jen nejvyšší počet, v příloze se nacházejí všechna pozorování (Appendix 3).

Fig. 1 – The migration of the Golden Plover (*Pluvialis apricaria*) in South Bohemia in the spring 2013. Data came from ČSO avifauna database (www.birds.cz) and from records of members of South Bohemian Ornithological Club. Summarizing count of individuals in particular decade is given above each column (total $n = 715$ ex.). In the case of more observations in one day from one locality, only the highest count appears in the graph, however all observations are presented in the supplement (Appendix 3).

Druhé pozorování keptušky stepní v jižních Čechách

Keptuška stepní (*Vanellus gregarius*) je vzácným obyvatelům stepí Kazachstánu s početností odhadovanou 3 200–11 200 jedinců (Sheldon et al. 2012). Je ohrožována zejména lovem během průtahu mezi hnízdišti a zimovišti v širším okolí arabského poloostrova s těžištěm v Súdánu (Delany et al. 2009, Sheldon et al. 2013). Téměř rok po prvním záznamu v JČ (podrobněji viz Vlček 2012)

se keptuška stepní objevila podruhé. Dne 9. 4. 2012 byla objevena na louce i poli u Putimi a večer byl zaznamenán její odlet společně s čejkami směrem k jihu (R. Všetečka in litt.). Následující pozorování již pocházejí z centrálních Zbudovských blat (tab. 1), na louce s výškou porostu asi 10 cm. Zde se pták živil 13. 4. i 15. 4. společně s hejnem ještě nehnízdících čejek a hejnem špačků. Na rozdíl od prvního záznamu keptušky v JČ nebyly pozorovány agresivní interakce s ostatními druhy. Dne 15. 4. ve 14:30 byl pozorován odlet keptušky s čejkami až k Sedlci, přistání nepozorováno. Dne 19. 4. nebyl pták v celém prostoru Zbudovských blat a jižněji zjištěn. Až 20. 4. v 17:10 byla keptuška opět objevena 2 km na SV od místa výskytu na Zbudovských blatech, na poli severně od železniční stanice Zbudov. Je docela možné, že se na této lokalitě zdržovala již od 15. 4. Zde se pták poklidně živil i později 20. 4. večer na hnízdišti 10 čejek chocholatých v 7 cm vysokém jeteli. Stejná situace byla ještě zjištěna dne 22. 4. ve 14:30 (tab. 1). Dne 28. 4. byla prohledána celá širší oblast výskytu keptušky na Dívčicku, pták již však nebyl zjištěn. Výše zmíněné doplňující informace pocházejí od druhého z autorů příspěvku.

Vzhledem k vzácnosti druhu a návaznosti pozorování se na všech třech lokalitách během dubna s největší pravděpodobností jednalo o stejného jedince. Zajímavější otázkou zůstává, zdali se jednalo o stejného ptáka jako v roce 2011, nebo šlo o dva různé jedince. Můžeme pouze spekulovat, zdali velmi podobné období v sezóně i lokalita návštěvy dospělé keptušky stepní ve svatebním šatě byla jen dílem náhody, nebo se jednalo o opakovanou návštěvu stejného jedince. Na území ČR se jedná o 11. pozorování tohoto druhu, schválené FK pod číslem 16/2012. Na podzim 2012 byl dále zaznamenán 1 ex. na střední Moravě, v roce 2013 keptuška v ČR zjištěna nebyla (www.fkco.cz).

Zálety keptušek stepních do Evropy ale nejsou extrémně vzácným jevem. Například v letech 2003–2005 bylo v rámci střední a západní Evropy zjištěno průměrně 20 jedinců za rok (De Juana 2011). Avšak v ČR bylo zaznamenáno v období 1996–2012 pouze sedm jedinců, tedy přibližně jedna keptuška za dva roky (www.fkco.cz). Tento druh se však ve střední a západní Evropě objevuje spíše na podzim (43 % všech záznamů), jarní záznamy tvoří 32,5 % všech evropských pozorování. V případě Iberského poloostrova se také spekuluje o pravidelném zimování malé části populace (De Juana 2011). Na základě informací z pozorovatelských webů Rakouska (Club 300 Austria 2014), Německa (Club 300 Germany 2014), Slovenska (Birding Slovakia 2014), Francie (Ornithomedia 2014), Polska (Komisja Faunistyczna 2013) a Maďarska (Rare Birds of the Carpathian Basin 2014), nebyla keptuška stepní na jaře roku 2012 oficiálně pozorována. Existuje pouze jeden nepotvrzený záznam z Maďarska z 20. 5. (Rare Birds of the Carpathian Basin 2014). Jarní pozorování keptušky v JČ je v kontextu střední Evropy rozhodně unikátní.

Jakub Vlček & Vojtěch Kubelka

Tab. 1 – Přehled pozorování keptušky stepní (*Vanellus gregarius*) v jižních Čechách v roce 2012.

Tab. 1 – *Observations of the Sociable Lapwing (Vanellus gregarius) in South Bohemia in 2012.*

Datum	Lokalita (okres)	Počet	Poznámky	Pozorovatel	Zdroj
Date	Locality (district)	Number	Notes	Observer	Source
9. 4. 2012	pole u Putimi (PI)	1 ex.	spolu se 4 páry čejek	R. Všetečka, M. Frencl	FP JOK 2012/2
13. 4. 2012	Zbudovská blata (CB)	1 ad. SŠ	s čejkami	J. Bureš a další	FP JOK 2012/2
15. 4. 2012	Zbudovská blata (CB)	1 ad. SŠ	s čejkami	V. Kubelka, K. Chmel	FP JOK 2012/2
20. 4. 2012	Zbudov (CB) – u žel. st.	1 ad. SŠ	v jetelišti s čejkami	V. Kubelka	FP JOK 2012/2
22. 4. 2012	Zbudov (CB) – u žel. st.	1 ad. SŠ	v jetelišti s čejkami	Z. Souček a další	www.birds.cz

Hnízdění kalouse pustovky na Zbudovských blatech v roce 2012

Kalous pustovka (*Asio flameus*) je sova hnízdící v boreálních a tundrových oblastech celé severní polokoule. Populace pustovek se nomadicky přesouvají za vyššími počty hrabošů a přestože ČR leží mimo areál pravidelného hnízdního výskytu, nepravidelně u nás zahnízdí (Hudec & Šťastný 2005, Šťastný et al. 2006). V JČ hnízdí nepravidelně a vzácně (FP JOK). Z JČ jsou známa i zahnízdění irruptivního charakteru: 6–50, možná i více párů u rybníku Černiš u Českých Budějovic v roce 1937 (Hořice 1937) a min. 21 párů z jižních Čech v roce 1978, včetně 13 párů z širšího okolí Zbudovských blat na Českobudějovicku (Hlásek et al. 1982). Přestože se začátkem 21. století v JČ kalous pustovka nepravidelně vyskytoval i v hnízdní době (FP JOK, www.birds.cz), poslední hnízdění bylo prokázáno v roce 1998, kdy 16. 5. našli L. a L. Mühlsteinovi hnízdo se šesti mláďaty v areálu MAPE Mydlovary na Českobudějovicku (FP JOK 1998/2). Cílem tohoto příspěvku je podrobněji popsat hnízdění kalouse pustovky na Zbudovských blatech v roce 2012.

Zbudovská blata na Českobudějovicku hostí významné počty dravých ptáků díky své potravní atraktivitě. Početní drobní hlodavci, přítomní po celou zimu 2011/2012, přilákali nezvykle vysoké počty zimujících dravých ptáků (např. kání rousných, FP JOK 2012/2, www.birds.cz). Vedle kání to byli i kalousi pustovky (Appendix 4). Pustovky byly pozorovány v průběhu zimy v širším okolí Zbudovských blat a koncem března byl zjištěn tok několika ptáků nad podmáčenou ruderalní plochou (neobhospodařované pole) mezi terénní stanicí „Vomáčka“ a železniční tratí. Tokající ptáci byli pozorováni pravidelně v průběhu dubna, bylo zaznamenáno i páření. Ptáci na lovu byli zjišťováni v širším okolí hnízdiště. S majitelem pole byla domluvena ochrana lokality (odložení zemědělských prací) a pro omezení rušení na lokalitě nebylo do plochy vstupováno a dohledávána hnízda. Až v průběhu května bylo třikrát pozorováno krmení mláďat. Dne 10. 5. byl sledován jeden dospělý pták, který mezi 20:30–21:10 sedmkrát přinesl ulovenou myš do ruderalní plochy na různá místa, možná tedy více mláďatům. Pták lovil na louce západně od ruderalní plochy, občas na chvíli usedl na suchou olši u meliorační strouhy a odpočíval, zřejmě tedy stíhal nalovit dostatek potravy pro mláďata. Podobně byl dospělý pták pozorován při krmení 18. 5., kdy mezi 20:20–21:20 přinesl potravu z louky min. třikrát. Čerstvě vzletné mládě (menší a tmavší pustovka) za šera vylétla za dospělým ptákem na louku. Dne 26. 5. byla situace podobná, dospělý pták lovil na loukách, odpočíval na olši (odkud vyháněl kání lesní) a mezi 21:00–21:30 dvakrát přinesl potravu zřejmě jednomu mláděti do vyššího porostu louky západně od ruderalní plochy. Po hnízdní sezóně byly pustovky v oblasti opět zjišťovány, v zimě až sedm jedinců. Z roku 2013 pochází již jen jeden záznam (Appendix 4). Avšak dle J. Staňka, který v okolí Dívčic a Mydlovar provozuje myslivost, jsou zde pustovky k zastihnutí v průběhu celého roku a pravděpodobně zde i hnízdí, avšak konkrétní záznamy chybí (J. Staněk in litt.).

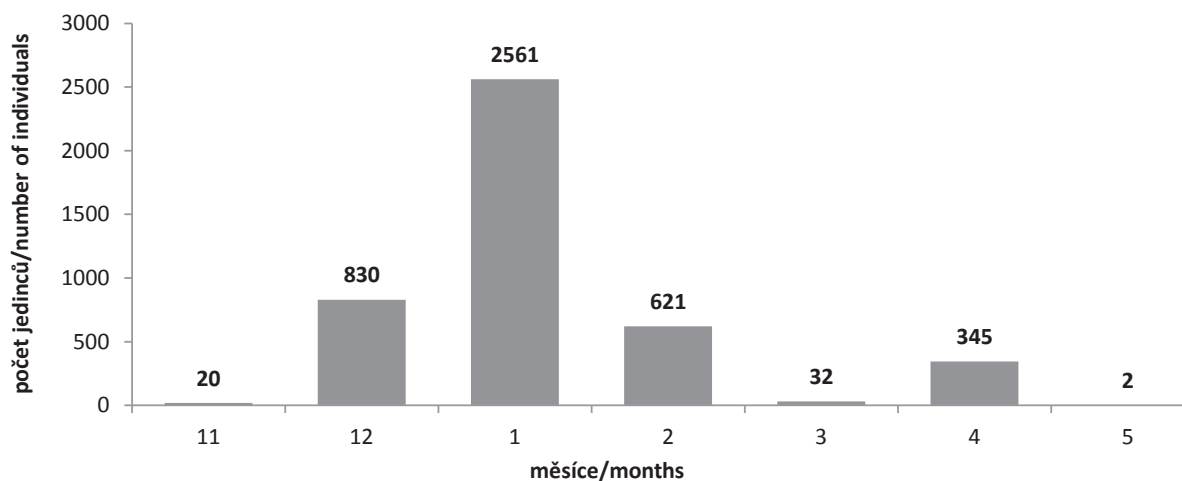
V hnízdní sezóně 2012 nebylo pohromadě zjištěno více než šest pustovek, max. čtyři jedinci byli pozorováni při toku. Protože svatební lety provádí samec (Hudec & Šťastný 2005), lze předpokládat, že v ruderalní ploše u Vomáčky na Zbudovských blatech se pokusily zahnízdit 2–4 páry pustovek, z nichž alespoň jeden pár úspěšně vyvedl min. jedno mládě. Z jara 2012 nejsou známa pozorování nasvědčující hnízdění v jiných částech ČR, pouze 19. 10. 2012 pozoroval V. Gahura u Rýžoviště na Bruntálsku 1 ex. s náznaky toku, podobné projevy zjistil G. Čamlík 6. 11. 2012 u 2 ex. ze 14 nocujících ex. u Šaratic na Vyškovsku (www.birds.cz).

Vojtěch Kubelka

Výskyt brkoslava severního v zimě 2012/2013

Brkoslav severní (*Bombycilla garrulus*) je druh, jehož hnízdní areál zahrnuje pás boreálních lesů Eurasie a velké části Severní Ameriky. Hejna brkoslavů táhnou v některých zimách nepravidelně a často i ve velkých počtech do střední a jižní Evropy. Na území JČ je brkoslav nepravidelně protahujícím a zimujícím druhem. V některých zimách se brkoslavi neobjevují vůbec, jindy zaletují ojedinělá menší hejnká a občas má jeho výskyt charakter mohutných invazí. První brkoslavi se u nás objevují vzácně již koncem září, většinou ale až v průběhu listopadu (Šťastný & Hudec 2011). Nejvyšší počty bývají zaznamenány v tzv. pravých zimních měsících od prosince do února. Někteří jedinci se mohou vzácně zdržet i do jarních měsíců a nejsou vzácná pozorování z přelomu dubna a května, která mohou být považována za hnízdní výskyt. Nejčastěji bývají zastíženy skupinky do 50 ex. v otevřené krajině s dostatkem ovocných stromů či dřevin s dužnatými plody, nebo i v lesích s vrcholovými porosty jmelí. Brkoslavi často zalétají i do zastavěných území měst a obcí. Z posledních desetiletí je z území jižních Čech známá invaze brkoslavů z přelomu 80. a 90. let a četné výskyty v zimě 2000/2001, mezi roky 2004 a 2006 a v zimě 2008/2009 (Šťastný & Hudec 2011).

Další zimou, kdy se brkoslavi na našem území ve větších počtech opět objevili, byla zima na přelomu roku 2012 a 2013. Hejna brkoslavů byla zastížena prakticky po celém území kraje s výjimkou nejvyšších souvisle zalesněných území. Databáze ČSO (www.birds.cz) a faunistická pozorování Jihočeského ornitologického klubu (FP JOK 2013) obsahují 81 záznamů celkem 4411 pozorovaných ex. První výskyt této zimy (hejnko 20 ex.) byl zaznamenán 30. 11. 2012 v Řečici u Dačic (Z. Svobodová, www.birds.cz). Převážná většina pozorování poté spadá do období prosinec až únor (91 % pozorovaných ex.) s výrazným vrcholem v lednu (58 % pozorovaných ex.). Největší hejna v těchto měsících byla zaznamenána např. v Mláce (JH) 12. 2. 2013 – 300 ex. (J. Bureš, FP JOK 2013/1), nebo 230 ex. 16. 1. 2013 v Lomnici nad Lužnicí (P. Albert, FP JOK 2013/1). V mě-

Obr. 2 – Celkový počet pozorovaných brkoslavů severních (*Bombycilla garrulus*) v jižních Čechách v jednotlivých měsících zimy a jara 2012/2013 (celkové n = 4411 ex.). Zpracováno na základě dat faunistické databáze ČSO (www.birds.cz) a nepublikovaných záznamů faunistických pozorování Jihočeského ornitologického klubu. Nad sloupcem je vždy uveden součet jedinců pro daný měsíc.

Fig. 2 – The overall number of observed Bohemian Waxwings (*Bombycilla garrulus*) in South Bohemia in particular months over winter and spring 2012/2013. Data came from ČSO avifauna database (www.birds.cz) and from records of members of South Bohemian Club (unpubl. records). Summarizing count of individuals in particular month is given above each column (total n = 4411 ex.).

síci březnu a dubnu již byla pozorování brkoslavů daleko vzácnější, dubnové výsledky ovlivnilo zastížení hejna 250 ex. 15. 4. 2013 v Chelčicích u Vodňan (F. Nosek, www.birds.cz). V Třeboni se skupinka brkoslavů zdržovala až do začátku května a na jabloních v centru města byly 2 ex. zastížení ještě 10. 5. 2013 (J. Bureš, FP JOK 2013/2).

Vysoký počet brkoslavů byl zaznamenán i v sousedním Horním Rakousku, kde je z této zimy evidováno 595 pozorování celkem 42 970 ex. (Brader 2013). Invaze zde na rozdíl od našeho území vrcholila až v průběhu února a největší pozorované hejno čítalo asi 2 000 ex. (Rubenser in Brader 2013).

Jiří Bureš

Poděkování

Děkujeme členům Jihočeského ornitologického klubu i dalším ornitologům za poskytnutá pozorování a doplňující informace, zemědělcům a rybářům dále za spolupráci při ochraně vzácných hnízdících druhů ptáků. Jiřímu Šírkovi vděčíme za informace o aktuálních rozhodnutích Faunistické komise ČSO. Členům výboru Jihočeského ornitologického klubu patří dík za podnětné poznámky, Janu Horovi navíc za pomoc s vyhledáním některých údajů. Konečná podoba článku byla vylepšena na základě připomínek Jaroslava Cepáka, Petra Bürgera, Petra Lepšího, Václava Mikeše a Zdeňka Kletečky.

Literatura

- BOU – British Ornithologists' Union (2013): The British List: a checklist of birds of Britain. 8th ed. – Ibis 155: 635–676.
- Brader M. (2013): Die Invasion des Seidenschwanzes (*Bombycilla garrulus*) in Oberösterreich im Winter 2012/13. – Vogelkdl. Nachrichten OÖ (Naturschutz aktuell 2013) 21: 35–64.
- Brandl P., Bürger P. & Pykal J. (2002): Ptáci přírodní rezervace Vrbenské rybníky u Českých Budějovic. – Sborn. Jihočes. muz. v Čes. Budějovicích, Přír. vědy 42(Suppl.): 61–117.
- Bureš J., Hlásek L., Pecl K., Šálek M. & Všetečka R. (1995): Ptactvo Písecka. – ČSOP, Písek, 174 p.
- Bürger P., Kloubec B. & Pykal J. (2009): Atlas ptáků Šumavy a Novohradských hor. – Karmáček, České Budějovice, 221 p.
- Birding Slovakia (2014): Sightings. – URL: <http://www.birding.sk/> (přístup: 13. 2. 2014).
- Cepák J. (2008): Potálice severní. – In: Cepák J., Klvaňa P., Škopek J., Schröpfer L., Jelínek M., Hořák D., Formánek J. & Zárybnický J., Atlas migrace ptáků České a Slovenské republiky, p. 266, Aventinum, Praha.
- Club 300 Austria (2014): Recent observations. – URL: <http://www.club300.at/watchings> (přístup: 13. 2. 2014).
- Club 300 Germany (2014): Rarities. – URL: <http://www.club300.de/alerts/> (přístup: 13. 2. 2014).
- Cramp S. & Simmons K. E. L. (eds) (1977): Handbook of the Birds of Europe, the Middle East and North Africa: The Birds of the Western Palearctic, Volume I, Ostrich to Ducks. – Oxford University Press, Oxford, 722 p.
- Cramp S. & Simmons K. E. L. (eds) (1983): Handbook of the Birds of Europe, the Middle East and North Africa: The Birds of the Western Palearctic, Volume III: Waders to Gulls. – Oxford University Press, Oxford, 913 p.
- ČSO – Česká společnost ornitologická (2014): Databáze pozorování ptáků. – URL: <http://birds.cz/avif/> (přístup: 31. 8. 2014).
- ČHMÚ – Český hydrometeorologický ústav (2013): Historická data. Počasí. Územní teploty. – URL: <http://portal.chmi.cz/> (přístup: 31. 12. 2013).
- De Juana E. (2011): The Sociable Lapwing in Europe. – British Birds 104: 84–90.
- Delany S., Scott D., Dodman T. & Stroud D. (eds) (2009): An Atlas of Wader Populations in Africa and Western Eurasia. – Wetlands International, Wageningen, 524 p.

- del Hoyo J., Elliott A. & Sargatal J. (eds) (1992): Handbook of the Birds of the World. Vol. 1: Ostrich to Ducks. – Lynx Edicions, Barcelona, 696 p.
- Faunistická komise ČSO (2014): Přehled akceptovaných pozorování. – URL: <http://fkcsso.cz/> (přístup: 31. 8. 2014).
- Fišer J. (2006): Ptactvo Táborska. – Tábor, 163 p.
- Frencl M. (2012): Průtah potáplice severní (*Gavia arctica*) a potáplice malé (*Gavia stellata*) v jižních Čechách v letech 1979–2009. – Sborn. Jihočes. muz. v Čes. Budějovicích, Přír. vědy 52(Suppl.): 161–163.
- Hlásek J., Marek J. & Vitek F. (1982): Hromadné hnízdění kalouse pustovky (*Asio flammeus*) v roce 1978 v jižních Čechách. – Sborník příspěvků k ornitologickému výzkumu Jihočeského kraje, 69–72.
- Hora J., Brinke T., Vojtěchovská E., Hanzal V. & Kučera Z. (2010) (eds): Monitoring druhů přílohy I směrnice o ptácích a ptačích oblastí v letech 2005–2007. – Agentura ochrany přírody a krajiny ČR, Praha, 320 p.
- Hoříce A. (1937): Hromadné hnízdění pustovky obecné (*Asio flammeus* Pontopp.) v jižních Čechách. – Sylvia 2: 46–49.
- Hudec K. (ed.) (1994): Fauna ČR a SR. Ptáci – Aves 1. – Academia, Praha, 671 p.
- Hudec K. & Šťastný K. (eds) (2005): Fauna ČR. Ptáci – Aves 2/I a II. – Academia, Praha, 1203 p.
- Jihočeský ornitologický klub (2014) Faunistická pozorování členů Jihočeského ornitologického klubu (FP JOK). – URL: <http://www.muzeumcb.cz/spolky-a-kluby/jihocesky-ornitologicky-klub/faunisticka-pozorovani-jihoceskeho-ornitologickeho-klubu/> (přístup: 31. 8. 2014).
- Kloubec B. & Klimeš Z. (1995): Ptactvo Vodňanska. – Sborn. Jihočes. muz. v Čes. Budějovicích, Přír. vědy 35(Suppl.): 5–96.
- Komisja Faunistyczna (2013): Rzadkie ptaki obserwowane w Polsce w roku 2012. – Ornithologica, 54(29): 109–150.
- Kubelka V. (2012a): Poznámky k výskytu vybraných vzácných druhů vodních ptáků v PR Vrbenské rybníky v letech 2002–2012. – Sborn. Jihočes. muz. v Čes. Budějovicích, Přír. vědy 52(Suppl.): 106–117.
- Kubelka V. (2012b): Zimování vodních ptáků v Českých Budějovicích během let (1993–2012). – Sborn. Jihočes. muz. v Čes. Budějovicích, Přír. vědy 52(Suppl.): 118–149.
- Kubelka V. & Pykal J. (2012): Hnízdění vzácných bahňáků na Českobudějovicku v první dekádě 21. století s významným rokem 2007. – Sborn. Jihočes. muz. v Čes. Budějovicích, Přír. vědy 52(Suppl.): 7–21.
- Lepší M. & Lepší P. (eds) (2012): Nálezy zajímavých a nových druhů v květeně jižní části Čech XVIII. – Sborn. Jihočes. muz. v Čes. Budějovicích, Přír. vědy 52: 34–48.
- Lepší M. & Lepší P. (eds) (2013): Nálezy zajímavých a nových druhů v květeně jižní části Čech XIX. – Sborn. Jihočes. muz. v Čes. Budějovicích, Přír. vědy 53: 75–89.
- Macháček P., Pykal J., Ševčík J. & Chobotská J. (2008): Výsledky dlouhodobého monitoringu vodních ptáků na jižní Moravě a v jižních Čechách. – Ministerstvo životního prostředí, Praha, 56 p.
- Ornithomedia (2014): Le web de l'ornithologie, Observations. – URL: <http://www.ornithomedia.com/observations.html> (přístup: 13. 2. 2014).
- Pest Környéki Madarász Kör (2014): Birding.hu. – URL: <http://www.birding.hu/> (přístup: 18. 3. 2014).
- Ptasia Poczta Pantoflowa (2014): Birdwatching.pl. – URL: <http://www.birdwatching.pl/> (přístup: 18. 3. 2014).
- Rare Birds of the Carpathian Basin (2014): Latest records. – URL: <http://www.rarebirds.hu/> (přístup: 13. 2. 2014).
- Sheldon R. D., Koshkin M. A., Kamp J., Dereliev S., Donald P. F., Jbour S. (2012): International single species action plan for the conservation of the sociable lapwing *Vanellus gregarius*. – CMS technical series, AWEA technical series, Bonn, Germany.
- Sheldon R. D., Kamp J., Koshkin M. A., Urazaliev R. S., Isakov T. K., Field R. H., Salemgareev A. R., Khrokov V. V., Zhuly V. A., Sklyarenko S. L., Donald P. F. (2013): Breeding ecology of the globally threatened Sociable Lapwing *Vanellus gregarius* and the demographic drivers of recent declines. – Journal of Ornithology 154: 501–516.

- Šťastný K., Bejček V. & Hudec K. (2006): Atlas hnízdního rozšíření ptáků v České republice 2001–2003. – Aventinum, Praha, 463 p.
- Šťastný K. & Hudec K. (eds) (2011): Fauna ČR. Ptáci – Aves 3/I a II. – Academia, Praha, 1189 p.
- Vlček J. (2012): Pozorování keptušky stepní (*Vanellus gregarius*) v jižních Čechách. – Sborn. Jihočes. muz. v Čes. Budějovicích, Přír. vědy 52(Suppl.): 164–166.
- Vondrka A. (2012): Avifauna okolí Vlachova Březí (okres Prachatice). – Sborn. Jihočes. muz. v Čes. Budějovicích, Přír. vědy 52(Suppl.): 83–98.
- Wetterzentrale (2014): Wetterzentrale. – URL: <http://www.wetterzentrale.de/> (přístup: 18. 3. 2014).

Adresy autorů dílčích komentářů:

Jiří Bureš, Správa CHKO Třeboňsko, Valy 121, CZ – 379 01, Třeboň, e-mail: jiri.bures@nature.cz
 Martin Šálek, Ústav biologie obratlovců AV ČR, Květná 8, CZ – 603 65 Brno, e-mail: martin.sali@post.cz
 Jakub Vlček, Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Branišovská 31, CZ – 370 05, České Budějovice, e-mail: k.vlcak@gmail.com

Došlo: 22. 5. 2014; Přijato: 4. 9. 2014

Appendix 1 – Přehled pozorování potáplice severní (*Gavia arctica*) v jižních Čechách na podzimním průtahu v roce 2013.

Appendix 1 – *Observations of the Black-throated Diver (Gavia arctica) in South Bohemia during autumn migration in 2013.*

Datum Date	Lokalita (okres) Locality (district)	Počet Number	Poznámky Notes	Pozorovatel Observer	Zdroj Source
31. 10. 2013	ryb. Markovec (ST)	19 ex.		K. Pecl	in litt.
16. 11. 2013	ryb. Dehtář (CB)	4 ex.		J. Vondrka	FP JOK 2014/1
17. 11. 2013	ryb. Dehtář (CB)	5 ex.	8:00–8:45	F. Marec	www.birds.cz
17. 11. 2013	ryb. Dehtář (CB)	4 ex.	13:00	J. Vondrka	in litt.
21. 11. 2013	v. n. Lipno (CK)	2 ex.		M. Frencl	www.birds.cz
21. 11. 2013	ryb. Markovec (ST)	1 ex.		M. Frencl	www.birds.cz
22. 11. 2013	ryb. Markovec (ST)	1 ex.		M. Frencl	www.birds.cz
23. 11. 2013	ryb. Markovec (ST)	1 ex.		M. Frencl	www.birds.cz
24. 11. 2013	v. n. Římov (CB)	1 ex.	13:30	M. Frencl	www.birds.cz
24. 11. 2013	ryb. Řežabinec (PI)	88 ex.	13:00–14:00, přilet, odlet	J. Šimek	www.birds.cz
24. 11. 2013	ryb. Markovec (ST)	1 ex.	14:30	J. Šimek	www.birds.cz
24. 11. 2013	ryb. Řežabinec (PI)	5 ex.	14:50–15:30	Mar. Šálek	www.birds.cz
24. 11. 2013	ryb. Volešek (CB)	56 ex.	15:50–16:30	Mar. Šálek	www.birds.cz

Datum Date	Lokalita (okres) Locality (district)	Počet Number	Poznámky Notes	Pozorovatel Observer	Zdroj Source
24. 11. 2013	ryb. Dehtář (CB)	min. 348 ex.	15:15–16:30, nocování	V. Kubelka	FP JOK 2014/1
25. 11. 2013	ryb. Dehtář (CB)	min. 92 ex.	6:40, odlet	V. Kubelka a další	FP JOK 2014/1
25. 11. 2013	ryb. Dehtář (CB)	1 ad. PŠ	8:00	V. Kubelka a další	FP JOK 2014/1
25. 11. 2013	ryb. Blatec, Dívčice (CB)	1 ex.	9:00–9:15, odlet	Mar. Šálek a další	www.birds.cz
25. 11. 2013	ryb. Rožmberk (JH)	5 ex.	14:15–14:50	J. Bureš a další	www.birds.cz
25. 11. 2013	ryb. Rožmberk (JH)	1 ex.	11:00–11:15, lov	Mar. Šálek a další	www.birds.cz
25. 11. 2013	ryb. Řežabinec (PI)	93 ex.	15:15–15:30	J. Šebestian	www.birds.cz
26. 11. 2013	ryb. Volešek (CB)	5 ex.		J. Vondrka	FP JOK 2014/1
26. 11. 2013	ryb. Markovec (ST)	1 ex.	8:30–9:00	F. Pochmon	www.birds.cz
26. 11. 2013	ryb. Markovec (ST)	2 ex.	15:00–15:15, lov	P. Albert, V. Albertová	FP JOK 2014/1
27. 11. 2013	ryb. Volešek (CB)	27 ex.	8:30, lov	B. Kloubec	in litt.
27. 11. 2013	ryb. Markovec (ST)	1 ex.	10:45–12:15	M. Frencl, M. Felbáb	www.birds.cz
27. 11. 2013	ryb. Koclířov (JH)	42 ex.	13:30–13:45, odlet na jz.	J. Korbel	in litt.
27. 11. 2013	ryb. Dehtář (CB)	3 ex.	14:00	B. Kloubec	in litt.
7. 12. 2013	Veselská pískovna (TA)	2 ex.		A. Marek	www.birds.cz

Appendix 2 – Přehled pozorování potáplice malé (*Gavia stellata*) v jižních Čechách na podzimním průtahu v roce 2013.

Appendix 2 – Observations of the Red-throated Diver (*Gavia stellata*) in South Bohemia during autumn migration in 2013.

Datum Date	Lokalita (okres) Locality (district)	Počet Number	Poznámky Notes	Pozorovatel Observer	Zdroj Source
13. 10. 2013	ryb. Bezdrev (CB)	1 juv.	lov	F. Marec	www.birds.cz
17. 10. 2013	ryb. Bezdrev (CB)	1 ex.		I. Průša	FP JOK 2013/2
18. 10. 2013	ryb. Bezdrev (CB)	1 ex.		P. Albert	FP JOK 2014/1
24. 10. 2013	ryb. Bezdrev (CB)	1 ex.		V. Šťastný	www.birds.cz
24. 11. 2013	ryb. Řežabinec (PI)	min. 2 ex.	13:00–14:00	J. Šimek	www.birds.cz
24. 11. 2013	ryb. Volešek (CB)	6 ex.	15:50–16:30	Mar. Šálek	www.birds.cz
24. 11. 2013	ryb. Dehtář (CB)	min. 5 ex.	15:15–16:30	V. Kubelka	FP JOK 2014/1
25. 11. 2013	ryb. Dehtář (CB)	2 ex.	6:35–8:00	V. Kubelka a další	FP JOK 2014/1
25. 11. 2013	v. n. Lipno (CK)	1 ex.	cca 15:00, lov	M. Frencl	www.birds.cz
25. 11. 2013	ryb. Řežabinec (PI)	1 ex.	15:15–15:30	J. Šebestian	www.birds.cz
27. 11. 2013	ryb. Dehtář (CB)	1 ex.	8:15–9:00, lov	P. Albert	www.birds.cz
27. 11. 2013	ryb. Dehtář (CB)	2 ex.	16:00–16:30	Mar. Šálek, J. Závora	www.birds.cz

Appendix 3 – Přehled pozorování kulíka zlatého (*Pluvialis apricaria*) v jižních Čechách na jarním průtahu v roce 2013.

Appendix 3 – Observations of the Golden Plover (*Pluvialis apricaria*) in South Bohemia during spring migration in 2013.

Datum	Lokalita (okres)	Počet	Poznámky	Pozorovatel	Zdroj
Date	Locality (district)	Number	Notes	Observer	Source
10. 3. 2013	Žabovřesky (CB)	37 ex.	v řepce	Mar. Šálek	www.birds.cz
10. 3. 2013	Dívčice (CB)	1 ex.	na poli	Mar. Šálek	www.birds.cz
13. 3. 2013	Břehov (CB)	min. 30 ex.	na poli jz. od obce	J. Závora, P. Albert	www.birds.cz
13. 3. 2013	Zbudovská blata (CB)	min. 26 ex.	na louce s čejkami	J. Závora, P. Albert	www.birds.cz
14. 3. 2013	Zbudovská blata (CB)	min. 45 ex.	14:15, louka, s čejkami	P. Albert, V. Albertová	www.birds.cz
14. 3. 2013	Zbudovská blata (CB)	15 ex.	cca 16:30, na louce	M. Frencl	www.birds.cz
14. 3. 2013	Zbudovská blata (CB)	35 ex.	17:30, na louce	J. Vlček, K. Chmel	www.birds.cz
16. 3. 2013	Břehov (CB)	1 ex.	17:00, na poli jz. od obce	Mar. Šálek	www.birds.cz
16. 3. 2013	Pašice (CB)	30 ex.	přelet	Mar. Šálek	www.birds.cz
16. 3. 2013	Buzice (ST)	14 ex.	16:50–17:35, v louce	P. Pavlík	www.birds.cz
16. 3. 2013	Zavadilka (CB)	3 ex.	12:00–12:20, na pastvině	V. Kubelka	FP JOK 2013/1
16. 3. 2013	Dasný (CB)	min. 34 ex.	13:30, v řepce i ozimu	V. Kubelka	FP JOK 2013/1
16. 3. 2013	Tupesy (CB)	15 ex.	16:00–16:10, v louce	V. Kubelka	FP JOK 2013/1
16. 3. 2013	Řežabinec (PI)	min. 18 ex.	cca 10:00, v louce	M. Frencl	www.birds.cz
16. 3. 2013	Modlešovice (ST)	cca 40 ex.	cca 11:00, v loukách	M. Frencl	www.birds.cz
17. 3. 2013	Buzice (ST)	3 ex.	na louce s čejkami	P. Pavlík	www.birds.cz
17. 3. 2013	Krašovice (PI)	9 ex.	na louce	M. Frencl	www.birds.cz
19. 3. 2013	Radomilická mokřina (CB)	29 ex.	v mokřadu	F. Nosek	www.birds.cz
21. 3. 2013	Modlešovice (ST)	35 ex.	v loukách s čejkami	M. Frencl	www.birds.cz
21. 3. 2013	Ražice (PI)	cca 50 ex.	v loukách	M. Frencl	www.birds.cz
22. 3. 2013	Mirovice (PI)	2 ex.	10:00–11:00, v poli	R. Muláček	www.birds.cz
22. 3. 2013	Radomilická mokřina (CB)	min. 100 ex.	12:30, louka i pole okolo	M. Frencl	www.birds.cz
22. 3. 2013	Klokočínské louky (PI)	20 ex.	cca 12:00, v louce	I. Průša	www.birds.cz
23. 3. 2013	Heřmaň (PI)	10 ex.	v poli	J. Šimek	www.birds.cz
23. 3. 2013	Ražice (PI)	min. 30 ex.	v louce	J. Šimek	www.birds.cz
23. 3. 2013	Ražice (PI)	12 ex.	v louce	Mir. Šálek	FP JOK 2013/2
23. 3. 2013	Zbudovská blata (CB)	8 ex.	15:15–15:45, v louce	P. Pavlík a další	www.birds.cz
23. 3. 2013	Tupesy (CB)	min. 46 ex.	15:00–15:15, v louce	V. Kubelka a další	www.birds.cz
3. 4. 2013	Lomnice nad Lužnicí (JH)	60 ex.	v poli	Z. Mrkvička	www.birds.cz
5. 4. 2013	Žabovřesky (CB)	2 ex.	v louce	J. Vlček	www.birds.cz
7. 4. 2013	Chvaletice (PI)	6 ex.	11:00, louže v ozimu	V. Kubelka, J. Vlček	www.birds.cz
12. 4. 2013	Jaronice (CB)	11 ex.	15:00, v oraništi	V. Kubelka a další	FP JOK 2013/2

Appendix 4 – Přehled pozorování kalouse pustovky (*Asio flammeus*) v oblasti Zbudovských blat na Českobudějovicku v letech 2011–2013.

Appendix 4 – *Observations of the Short-eared Owl (Asio flammeus) in the area of the “Zbudovská blata” near České Budějovice in 2011–2013.*

Datum Date	Lokalita Locality	Počet Number	Poznámky Notes	Pozorovatel Observer	Zdroj Source
2. 2. 2011	Zbudovská blata	1 ad.	loví, foto	J. Staněk	www.birds.cz
3. 2. 2011	Zbudovská blata	1 ex.		J. Havlíček, J. Vlček	FP JOK 2011/1
4. 2. 2011	Zbudovská blata	2 ex.	lov	M. Lazarovič, J. Staněk	www.birds.cz
18. 11. 2011	Zbudovská blata	1 F	okroužkována	R. Lučan a další	www.birds.cz
4. 12. 2011	ruđerál u Vomáčky	5 ex.		J. Vondrka	in litt.
19. 12. 2011	Dívčice	1 ex.	okroužkován	P. Dalík	databáze KS NM
20. 12. 2011	Dívčice	2 ex.	okroužkovány	P. Dalík	databáze KS NM
28. 12. 2011	Mydlovary	4 ex.	nocování	J. Staněk	www.birds.cz
10. 1. 2012	Dívčice	1 ex.	okroužkován	P. Dalík	databáze KS NM
24. 1. 2012	Zbudovská blata	1 M	okroužkován	R. Lučan, J. Závora	www.birds.cz
26. 1. 2012	Plástovice	1 F	okroužkována	J. Mráz	databáze KS NM
28. 1. 2012	ruđerál u Vomáčky	3 ex.		J. Vondrka	in litt.
5. 2. 2012	ostřicová louka u Vomáčky	6 ex.		J. Vondrka	in litt.
14. 2. 2012	ryb. Volešek	1 ex.	přelet	L. Keltnerová, J. Riegert	www.birds.cz
21. 3. 2012	ruđerál u Vomáčky	min. 6 ex.	min. 4 ex. tok	V. Kubelka	
22. 3. 2012	Zbudovská blata	1 ad.		J. Staněk	www.birds.cz
23. 3. 2012	Zbudovská blata	1 ex.	okroužkován	J. Veselý	databáze KS NM
24. 3. 2012	odkaliště MAPE Mydlovary	1 ex.		J. Vondrka	in litt.
25. 3. 2012	ruđerál u Vomáčky	3 ex.		J. Vondrka	FP JOK 2012/2
31. 3. 2012	ruđerál u Vomáčky	min. 5 ex.	max. 4 ex. tok	V. Kubelka	
13. 4. 2012	ruđerál u Vomáčky	min. 4 ex.	1ex. tok, páření	V. Kubelka	
14. 4. 2012	ruđerál u Vomáčky	5 ex.		J. Vondrka	FP JOK 2012/2
14. 4. 2012	Plástovice	1 ex.	na poli mimo hnízdiště	V. Kubelka	
19. 4. 2012	ruđerál u Vomáčky	min. 3 ex.	1 ex. tok	V. Kubelka	
20. 4. 2012	ruđerál u Vomáčky	min. 5 ex.		V. Kubelka	
8. 5. 2012	Dívčice	1 ex.	loví za dne	J. Veselý	www.birds.cz
10. 5. 2012	ruđerál u Vomáčky	min. 1 ad.	zřejmě krmí mládě	V. Kubelka	
18. 5. 2012	ruđerál u Vomáčky	1 ad + 1 juv.	krmí vzletné mládě	V. Kubelka	
26. 5. 2012	ruđerál u Vomáčky	min. 1 ad.	zřejmě krmí mládě	V. Kubelka	
9. 9. 2012	odkaliště MAPE Mydlovary	1 ex.		J. Vondrka	FP JOK 2012/2
24. 10. 2012	Dívčice	1 ex.	okroužkován	P. Dalík	databáze KS NM
18. 11. 2012	Zbudovská blata	3 ex.	okroužkován 1 M	R. Lučan	www.birds.cz
20. 11. 2012	Zbudovská blata	2–3 ex.		R. Lučan	www.birds.cz
30. 11. 2012	Mydlovary	7 ex.	nocování	J. Staněk	www.birds.cz
10. 1. 2013	Zbudovská blata	1 ex.	okroužkován	J. Vitovský	databáze KS NM
1. 12. 2013	Zbudovská blata	1 juv. M	okroužkován	R. Lučan	www.birds.cz

Obr. 1 – Část hejna potáplic severních (*Gavia arctica*) na rybníce Řežabinec (foto J. Šimek 24. 11. 2013).
Fig. 1 – Part of the flock of Black-throated Diver (*Gavia arctica*) on Řežabinec pond (photo by J. Šimek 24. 11. 2013).

Obr. 1 – Strom s doupětem mývalů severních (*Procyon lotor*) u Hluboké nad Vltavou. V levé části úpatí kmene je patrný jeden ze vsuků (foto V. Mikeš, únor 2014).
Fig. 1 – A tree with the northern raccoons' (*Procyon lotor*) hollow at Hluboká nad Vltavou. One of the entrances is visible on the left side of the trunk base (photo by V. Mikeš, February 2014).